

До спеціалізованої вченої ради ДФ 26.002.57
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
03056, Україна, Київ, проспект Перемоги 37

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента,
доцента кафедри інтелектуальної власності та інформаційного
права

Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Майданик Любові Романівни

на дисертаційну роботу ЗОЛОТАР АЛІНИ СЕРГІЇВНИ

на тему

**«ЗАХИСТ ПРАВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ В ЦИФРОВОМУ
СЕРЕДОВИЩІ»,**

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 08-Право

за спеціальністю 081 - Право

Актуальність теми дисертації.

Цифрові технології сьогодні присутні у всіх сферах суспільних відносин людини. Зважаючи на повсякчасну автоматизацію, запровадження систем із

штучним інтелектом та блокчейн технологій, виникає потреба у аналізі та переосмисленні підходів щодо охорони прав інтелектуальної власності.

Особливо актуальним постає питання прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі у контексті новел законодавства, зокрема Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX, який розширив перелік випадків вільного використання щодо можливості відтворення творів способом оцифрування, тобто перетворення паперового примірника у цифрову копію. Крім того, Цивільний кодекс України у ст. 179-1 був доповнений новелою: «цифрова річ» доповнила перелік об'єктів цивільних прав, обумовивши нові виклики до розуміння цифрової форми вираження об'єкта, у тому числі співвідношення твору у цифровій формі та цифрової речі.

Попри повномасштабне вторгнення росії на територію України яке, на жаль продовжує тривати на момент написання цього відгуку, актуальність теми дисертаційного дослідження лише посилилася. Це обумовлено тим, що саме завдяки таким новим технологіям як 3-Д друк також вдається забезпечити виробництво критично необхідних товарів.

Враховуючи все викладене необхідність науково-обґрунтованих досліджень у сфері захисту прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі є надзвичайно актуальною та затребуваною.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Об'єктом дослідження є законодавство України та деяких зарубіжних країн, окремі положення національної цивілістичної доктрини та іноземні наукові джерела, судова практика щодо захисту прав на інтелектуальну власність у цифровому середовищі.

Предметом дослідження є захист прав на інтелектуальну власність у сфері сучасних цифрових технологій.

Мета дослідження, а також поставлені для її досягнення завдання обумовили структуру роботи, яка є логічною, лаконічною і такою, що охоплює найважливіші аспекти дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу,

трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та 1 додатку.

Авторкою дисертації проаналізовано значний обсяг наукових джерел (223 найменування на 25 сторінках), які безпосередньо стосуються проблематики наукового дослідження, акти чинного законодавства України, практику національних судів різних інстанцій, законодавче регулювання зарубіжних країн.

Висновки та результати дослідження є достатньо обґрунтованими, оскільки вони отримані завдяки використанню дисертанткою філософських, загальнонаукових та спеціальних методів, що були обрані з урахуванням мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження. Обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів дослідження забезпечуються застосуванням дисертанткою герменевтико-правового, історико-правового, формально-логічного, порівняльно-правового, а також методів моделювання, аналізу та синтезу, синергетичного методів.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці українських та зарубіжних учених у галузі цивільного права, права інтелектуальної власності, авторського права та інших галузей системи права України.

Дисертаційна робота А.С. Золотар містить висновки та пропозиції, яким характерна наукова новизна та практична значущість.

Варто погодитися з позицією авторки щодо необхідності формування нового етапу доктрини захисту прав на інтелектуальну власність, що повинно ознаменуватись міждисциплінарністю, синтезом приватних та публічних інтересів, у виробленні нових науково-теоретичних положень (с. 83 Дис.). Такий підхід видається слушним з огляду на виклики цифрового суспільства, у якому «аналогові» заходи захисту є неефективними. У цьому зв'язку також слід підтримати позицію авторки про те, що захист прав інтелектуальної власності може здійснюватися за допомогою юрисдикційних форм, а також за допомогою неюрисдикційних та технічних способів захисту (с. 18 Дис.).

Слушною також видається позиція авторки стосовно використання технології блокчейн у сфері захисту та управлінні правами інтелектуальної

власності (с. 19 Дис.), особливо доречною така пропозиція видається для ідентифікації об'єктів авторського права, запобігання контрафактній продукції та у сфері колективного управління майновими авторськими і суміжними правами.

Висновки та пропозиції за результатами дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри інтелектуальної власності та приватного права Факультету соціології і права «КПІ ім. Ігоря Сікорського».

На підставі аналізу дисертації Золотар А. С. можна дійти висновку про те, що наукове дослідження авторки є самостійним, оригінальним та цілісним, яке характеризується системним підходом до предмету дослідження. Визначені в роботі завдання відповідають загальній меті наукової праці, що полягає, зокрема, не лише у дослідженні теоретичних питань правового регулювання здійснення, захисту прав інтелектуальної власності у цифровій сфері, а й у розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері правових відносин.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувачка повною мірою оволоділа методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Золотар А. С. є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям право інтелектуальної власності.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Золотар Аліни Сергіївни є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота написана українською мовою. Виклад матеріалу дисертаційного дослідження здійснений авторкою послідовно та доступно із використанням ділового стилю мовлення. Аліна Сергіївна у своєму дослідженні використовує загальноприйняту у юридичній науці термінологію, за допомогою якої вдалося розкрити складні технічні поняття як-от блокчейн та технологію 3-D друку.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг дисертації 193 сторінки. У вступі авторка обґрунтовує актуальність теми дослідження з огляду на збільшення кількості цифрових сервісів та відповідне зниження ефективності діючої системи захисту прав інтелектуальної власності. Порухення прав інтелектуальної власності на об'єкти розташовані в мережі Інтернет та інші види порушень обумовлюють необхідність пошуку балансу між правом на свободу творчості, доступу до інформації, реалізації інших суб'єктивних прав в Інтернеті.

У першому розділі авторка окреслює підходи приватно-правової доктрини захисту прав на інтелектуальну власність у цифровому середовищі, а також окремі види правопорушень та сучасний стан захищеності у сфері інтелектуальної власності, що вчиняються у цифровому середовищі через призму юридичного, технологічного та політичних аспектів.

У другому розділі Аліна Сергіївна виокремлює механізми захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифровізації, у тому числі від зловживання правами у сфері інтелектуальної власності.

У третьому розділі авторка досліджує можливість застосування інноваційних технологій з метою посилення захисту прав інтелектуальної власності, зокрема блокчейн для ліцензування 3D-друку.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертації висвітлені у 6 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 3 статті у наукових виданнях, включених на дату

опублікування до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у міжнародному виданні. Також результати дисертації були апробовані на 2 наукових фахових конференціях.

Висновки та пропозиції, сформульовані у дисертації, мають теоретичне і практичне значення, тому можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження теоретичних і практичних питань правової захисту прав інтелектуальної власності за законодавством України;
- правотворчій діяльності – для вдосконалення нормативно – правового регулювання щодо відносин, які виникають щодо захисту прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі;
- правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування законодавства у сфері захисту права інтелектуальної власності у цифровому середовищі;
- навчальному процесі у закладах вищої освіти – під час підготовки навчальних програм, посібників та підручників, а також проведення лекційних та практичних занять з дисциплін: «Право інтелектуальної власності», «Авторське право і суміжні права», «Захист прав інтелектуальної власності». У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію А.С. Золотар, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. Так, авторка пропонує визначення поняття «віртуальна саморегулівна організація» викласти у ч. 1 ст. 1 проекту Закону України «Про саморегулівні організації» у такій редакції: «Віртуальна саморегулівна організація – це організація, що має особливий правовий статус, яка не потребує державної реєстрації, функціонує як непідприємницьке

об'єднання, що не має географічних меж та функціонує на основі інформаційно-комунікаційних технологій, які здатні забезпечити діяльність такої організації у конкретній сфері суспільних відносин» (с. 29 Дис.). Разом з тим, указаний проект закону направлений на регулювання діяльності організацій в окремих сферах господарської та професійної діяльності, наприклад, охоронної та рекламної. У зв'язку з цим потребує додаткового пояснення позиція авторки стосовно практичної значущості такої пропозиції з огляду на невизначеність сфери діяльності віртуальної саморегульованої організації.

2. Авторка присвятила значну частину своєї роботи дослідженню досвіду використання блокчейн технології у сфері права, застосування якої є актуальним у різних сферах життя людини. У зв'язку з цим потребує додаткової аргументації пропозиція авторки щодо застосування аналогії закону до технології блокчейн, яка виявляється у можливості застосування до неї правового регулювання, який поширюється на комп'ютерні програми та бази даних (с. 160 Дис.). У цьому контексті було б доречним отримати позицію авторки стосовно якого саме режиму пропонується застосування аналогії закону: права власності чи авторських прав? Особливо актуальним питання постає у світлі нещодавнього доповнення у ст. 179-1 Цивільного кодексу України новим об'єктом цивільних прав – «цифровою річчю». Чи може блокчейн визнаватися цифровою річчю та як можна реалізувати повноваження на такий об'єкт?
3. Потребує додаткового пояснення висновки авторки викладений на с. 164 Дис., а саме: «Встановлено, що «зловживання правом» - це особливий феномен поведінки особи, яка не вважається правопорушенням, з приводу об'єкта права інтелектуальної власності, що полягає у реалізації своїх суб'єктивних прав, однак може призвести до заподіяння майнової шкоди, інших негативних наслідків». Хоча у тексті дисертації авторка наводить окремі приклади

зловживань правами інтелектуальної власності, доречним було б почути позицію авторки стосовно того на які саме дії стосовно прав інтелектуальної власності поширюється зловживання правом – реалізації прав інтелектуальної власності, наприклад, набутті прав на винахід внаслідок державної реєстрації з єдиною метою – нашкодити іншому суб'єкту (патентного тролінгу), чи лише дій стосовно об'єкту прав інтелектуальної власності?

Крім того, потребує додаткової аргументації практична значущість класифікації яку пропонує авторка стосовно зловживань у сфері інтелектуальної власності за такими критеріями: змісту порушеного права, об'єкта, суб'єкта, місця розташування та правових наслідків (с. 110)

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії

Золотар Аліни Сергіївни

на тему «ЗАХИСТ ПРАВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ»

виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для права. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувачка Золотар Аліна Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 – Право за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент:

Любов МАЙДАНИК

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права

Навчально-наукового інституту права КНУ імені Тараса Шевченка

«8» грудня 2023 року

08.12

